

Samostalni počinitelji kao izazov za sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma

Autorice: **Monica Lloyd**, članica baze stručnjaka Mreže za osvješćivanje o radikalizaciji
i **Annelies Pauwels**, vanjska stručnjakinja Mreže za osvješćivanje o radikalizaciji

Radicalisation Awareness Network

Samostalni počinitelji kao izazov za sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma

PРАВНА ОБАВИЈЕСТ

Ovaj je dokument pripremljen za Europsku komisiju, ali odražava isključivo stavove autora, a Europska komisija nije odgovorna ni za kakve posljedice koje proizlaze iz ponovne uporabe ove publikacije. Dodatne informacije o Europskoj uniji dostupne su na internetu (<http://www.europa.eu>).

Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2021.

© Europska unija, 2021.

Politika ponovne uporabe dokumenata Europske komisije provodi se Odlukom 2011/833/EU Komisije od 12. prosinca 2011. o ponovnoj uporabi dokumenata Komisije (SL L 330, 14.12.2011., str. 39). Ako nije drugačije navedeno, ponovna uporaba ovog dokumenta odobrava se na temelju dozvole Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znači da je ponovna uporaba dopuštena pod uvjetom da se na odgovarajući način navede izvor i naznače promjene.

Za bilo kakvu uporabu ili umnožavanje elemenata koji nisu u vlasništvu Europske unije dopuštenje se možda mora zatražiti izravno od nositelja prava.

Uvod

Povećanje broja terorističkih napada koje izvode samostalni počinitelji u Europi zabrinjavajuće je: relativna izolacija samostalnih počinitelja u odnosu na počinitelje koji djeluju u skupini, kao i gotovo spontana narav njihovih napada, otežale su tijelima za provedbu zakona otkrivanje i onemogućivanje njihovih planova. Najnovija Europolova procjena terorističke prijetnje ističe da su 2020. godine sve izvršene džihadističke napade u EU-u počinili pojedinci koji su djelovali sami, dok je većina osujećenih džihadističkih napada uključivala više osumnjičenika¹. *Naše spoznaje o individualnim počiniteljima uvelike se temelje na skupovima podataka iz razdoblja 1940.–2015.* da bi se osigurao dovoljno velik uzorak za analizu. Nedavni naponi usredotočeni su na sakupljanje manjih i bogatijih skupova podataka od 2015. godine, koji su danas mjerodavniji. U ovom se dokumentu pruža pregled prethodnih istraživanja i raspravlja o novijim profilima samostalnih počinitelja te njihovom psihološkom stanju, kao i o izazovu prepoznavanja samostalnih počinitelja.

Samostalni počinitelji: pregled

Sve prisutnija pojava

Samostalni teroristi koji planiraju, spremaju i provode nasilne napade bez uputa šire organizacije predstavljaju sve veću prijetnju u Europi². Putem časopisa, društvenih mreža i propagandnih videozapisa ideologije džihadista potiču simpatizere sa Zapada da sami provode terorističke planove, dok desničarske ideologije promiču ideju o „otporu bez vodstva”³. Drugi samostalni teroristi slijede idiosinkratske, vrlo osobne ideologije⁴; ili one koje se tiču posebnih pitanja, kao što su prava životinja, protivljenje pobačaju ili zaštita okoliša, te odnedavna i internetskih teorija zavjere.

Ne postoji jedinstveni profil

Istraživanja upućuju na to da nije moguće prepoznati jedinstven, sveobuhvatan profil „samostalnog počinitelja”. U usporedbi s počiniteljima u terorističkim skupinama, obično su stariji, prosječne dobi od 30 godina; samostalni nasilni islamistički ekstremisti obično su mlađi od nasilnih desničarskih ekstremista koji djeluju samostalno⁵. Samostalni počinitelji mogu imati relativno visoke razine obrazovanja, sa završenim srednjoškolskim ili visokoškolskim obrazovanjem, iako im zanimanje često nije razmjerno stupnju obrazovanja⁶. Također, jasno je da su njihove potrebe psihološki složenije nego one terorističkih skupina⁷.

Operativne karakteristike

Teroristički napadi samostalnih počinitelja mogu se uvelike razlikovati. Vrlo mali broj njih uklapa se u stereotip skrivenog i izrazito sposobnog „vuka samotnjaka”⁸. Napadi samostalnih počinitelja češće su neuspješni ili uzrokuju manje smrtonosan učinak nego grupni napadi, dijelom zbog ograničenih izvora. Nedavno istraživanje 120 samostalnih napada u Europi između 2000. i 2014. pokazalo je da je samo jedan od četiri plana i jedan od tri napada bio smrtonosan⁹.

¹ Europol, Izvješće o situaciji i trendovima u području terorizma u EU-u (TE-SAT), 2020., str. 14.

² Vidjeti, na primjer, Nesser, Single actor terrorism; Feldman, Comparative lone wolf terrorism; Khazaeli Jah i Khoshnood, Profiling lone-actor terrorists.

³ Kaplan, Leaderless resistance.

⁴ Pantucci i sur., Lone-actor terrorism. Literature review, str. 5–6.

⁵ De Roy van Zuijdewijn i Bakker, Analysing personal characteristics of lone-actor terrorists, str. 43.

⁶ Liem i sur., European lone actor terrorists versus 'common' homicide offenders, str. 63.

⁷ Gill, Horgan i Deckert, Bombing alone.

⁸ Schuurman i sur., End of the lone wolf.

⁹ Palombi i Gomis, Lone-actor terrorism. Policy Paper 2: Attack methodology and logistics, str. 2.

Zašto samostalni počinitelji djeluju sami?

Manjak socijalne kompetencije. Skupina može odbaciti pojedince zbog njihova mentalnog zdravlja i/ili značajki osobnosti (npr. nestabilnost, dominacija) te sigurnosne prijetnje koju predstavljaju. Suprotno tomu, neki samostalni počinitelji mogu odbaciti skupinu jer ne mogu pronaći mjesto u njoj i odlučiti djelovati samostalno.

Spremnost na napad. Neki se počinitelji odluče za samostalno djelovanje ako prosude da ostali članovi skupine nisu dovoljno predani provedbi napada, osobito ako je njihov napad i mučeničke prirode.

Ideološka autonomija. Dok neki samostalni počinitelji dijele ideologiju skupine, drugi mogu razviti idiosinkratske narative ili se usredotočiti na posebno pitanje koje ne dijele sa skupinom.

Taktički odabir. Samostalne počinitelje može nadahnuti teroristička propaganda ili ih hijerarhija skupine može navesti na samostalnu provedbu napada. Terorističke skupine različitih ideologija (uključujući nasilne islamističke ekstremiste, nasilne desničarske ekstremiste te skupine usredotočene na pojedino pitanje) potiču pojedince na samostalne napade da ih tijela za provedbu zakona i sigurnosne službe ne bi otkrili.

Ispitivanje uzorka samostalnih napada u zapadnoj Europi između 1999. i 2018. potvrđuje da se u novije vrijeme samostalni počinitelji služe manje sofisticiranim i dostupnijim oružjem, poput noževa, vozila i paleži, umjesto vatrenim oružjem. To je dovelo do manjeg broja smrtnih slučajeva, izuzev napada vozilima, koji su se pokazali najsmrtonosnijima¹⁰. Općenito, samostalne počinitelje obilježava manja sposobnost u odnosu na terorističke skupine, ograničena pažnja na operativnu sigurnost te otkrivanje motiva i namjera na internetu i izvan njega. U gotovo polovici slučajeva među prethodno navedenih 120 napada dogodilo se takvo otkrivanje. U 44 % slučajeva otkrivanja počinitelji su odali pokazatelje namjere za djelovanjem. U 21 % slučajeva podijelili su barem neke detalje o planiranom napadu¹¹.

Uloga interneta na samostalne teroriste

- Radikalizacija.** Internet omogućuje pristup mrežnim materijalima i socijalnoj interakciji bez (fizičkih) veza sa skupinom. Ekstremistički sadržaji na internetu mogu nadahnuti samostalne počinitelje da izvrše nasilje izravnim poticanjem i/ili opravdanjem takvog nasilja. Međutim, radikalizacija samostalnih počinitelja rijetko se odvija isključivo ispred zaslona računala, a češće uključuje međudjelovanje utjecaja na internetu i izvan njega¹².
- Taktička podrška.** Samostalni počinitelji većinom upotrebljavaju internet za planiranje i spremanje napada, uključujući osnovno izviđanje i pristup taktičkim uputama. Međutim, oni su često nekvalitetni i dovode do niže stope „uspjeha” i smrtnosti¹³.
- Umrežavanje.** Društvene mreže imaju važnu ulogu u olakšavanju komunikacije među istomišljenicima. Mogu pružiti izvor nadahnuća i omogućiti im da dijele ekstremističku propagandu i povezuju se¹⁴. Neki samostalni počinitelji objavljuju detalje planova od nekoliko dana do nekoliko sati prije početka napada ili njegova prijenosa uživo¹⁵. Platforme društvenih medija upotrebljavaju i za izražavanje ekstremističke retorike te tako otkrivaju namjere i/ili planove¹⁶.

¹⁰ Pauwels, Prevention of gun-, knife-, bomb-, and arson-based killings by single terrorists.

¹¹ Ellis i sur., Lone-actor terrorism. Final Report, str. 11.

¹² Pantucci i sur., Lone-actor terrorism. Literature review, str. 14.

¹³ Smith i sur., Lone-actor terrorism. Policy Paper 3: Motivations, political engagement and online activity, str. 6; Clifford, Exploring pro-Islamic state instructional material on Telegram.

¹⁴ Shehabat, Mitew i Alzoubi, Encrypted jihad.

¹⁵ Smith i sur., Lone-actor terrorism. Policy Paper 3: Motivations, political engagement and online activity, str. 6.

¹⁶ Ellis i Pantucci, Lone-actor terrorism. 'Leakage' and interaction with authorities, str. 4.

Povezanost s pojedincima ili skupinama istomišljenika

Samostalni počinitelji manje su vidljivi od terorističkih skupina jer ne pripadaju poznatim mrežama. Međutim, iako se ne integriraju u ekstremističke skupine, samostalni počinitelji često su povezani s njima na neki način.

„Postoji kontinuum veza s ekstremistima istomišljenicima i većina samostalnih počinitelja pokazuje različite razine komunikacije i pripadnosti s onima koji dijele njihov svjetonazor.”¹⁷

Mnogi samostalni počinitelji nadahnuti su ekstremističkim skupinama ili povezani s njima. Jedno istraživanje otkrilo je da su radikalne sredine na internetu i izvan njega ključne za motivaciju samostalnih počinitelja da izvrše napade te da je 78 % samostalnih počinitelja dobilo poticaj ili opravdanje takvih skupina za nasilje¹⁸. U drugim slučajevima pojedini ekstremisti putem društvenih mreža omogućuju (ili čak vode) planiranje ili provođenje napada i ti virtualni „planeri” usmjeravaju napadača s pomoću šifrirane komunikacije. Primjerice, Mehdi Nemmouche, koji je 2014. napao Židovski muzej u Bruxellesu, djelovao je samostalno, ali obuku, financiranje i logističku potporu dobio je od Daiša¹⁹.

Socijalna izolacija

Istraživanja ukazuju na to da je između četvrtine i polovice samostalnih počinitelja socijalno izolirano, a gotovo dvije trećine ima probleme s mentalnim zdravljem²⁰. Međutim, istraživači ističu da je moguće biti povezan s istomišljenicima na internetu, a pritom se doimati socijalno izoliranim²¹. O konceptu psihološke izolacije detaljnije se raspravlja u nastavku.

Što potiče nasilje samostalnih počinitelja

Iako se nasilje samostalnih počinitelja često čini gotovo spontanom, istraživači navode da je ciljano nasilje samostalnih počinitelja potaknuto ogorčenošću i planirano tijekom vremena. Cilj je provođenje osвете za percipiranu nepravdu i postizanje zloglasnosti²². Ideološki potaknuti samostalni počinitelji ciljaju na neznance koji predstavljaju ili simboliziraju njihove progonitelje i napadaju žrtve na javnim mjestima za učinak predstave. Osobe koje slijede ideologije o posebnim pitanjima, poput protivnika pobačaja ili aktivista za prava životinja, mogu izravno ciljati na poznate, određene pojedince – no ipak na javnom mjestu za najbolji učinak. Samostalni počinitelji s potpuno idiosinkratskim izvorima ogorčenosti tražit će javni prostor za napad da bi postigli željenu zloglasnost²³.

Skupine na temelju ponašanja: razina stabilnosti, organizacijska sposobnost i kriminalna prošlost

Unatoč nedostatku jasnog profila samostalnog terorista, istraživanja usredotočena na EU utvrdila su skupine obilježja koja okvirno odgovaraju obrascima planiranja napada²⁴. Jedno istraživanje usporedilo je stabilnu autonomnu skupinu samostalnih počinitelja koji su dijelili ideologiju (i bili međusobno povezani) s nestabilnom, promjenjivom skupinom sa slabo povezanom ideologijom ili grupom. Obje grupe imale su povijest nasilja, ali više članova promjenjive grupe imalo je prošlost teških zločina; povijest pokušaja i neuspjeha pristupanja ili osnivanja terorističke skupine te minimalno planiranje napada i manjak pažnje na operativnu sigurnost, često s promjenom cilja napada. Nasilni islamistički ekstremisti bili su zastupljeniji u promjenjivoj skupini. Nasuprot

¹⁷ Mullins, Lone-actor vs. remote-controlled jihadi terrorism.

¹⁸ Schuurman i sur., Lone actor terrorist attack planning and preparation, str. 1195.

¹⁹ Mullins, Lone-actor vs. remote-controlled jihadi terrorism.

²⁰ Vidjeti, na primjer, Khazaeli Jah i Khoshnood, Profiling lone-actor terrorists, str. 40; De Roy van Zuijdwijj i Bakker, Analysing personal characteristics of lone-actor terrorists, str. 43–44.

²¹ Liem i sur., European lone actor terrorists versus 'common' homicide offenders, str. 62–63.

²² Liem i sur., European lone actor terrorists versus 'common' homicide offenders, str. 47.

²³ Richardson, What terrorists want, str. 95.

²⁴ Lindekilde, O'Connor i Schuurman, Radicalization patterns and modes of attack planning and preparation among lone-actor terrorists; Clemmow, Bouhana i Gill, Analyzing person-exposure patterns in lone-actor terrorism.

tomu, nasilni desničarski ekstremisti bili su zastupljeniji u autonomnoj skupini sa starijim članovima s dugoročnom predanošću cilju i dužim razdobljem planiranja napada. Ti su zaključci u skladu s novijim istraživanjem 36 samostalnih počinitelja u zapadnoj Europi 2015. i 2016., gdje se navodi da je 41 % imalo raniju kriminalnu evidenciju i veći rizik za džihadističko nasilje²⁵. O većoj promjenjivosti i ozbiljnom kriminalitetu nasilnih islamističkih ekstremista govori se u raspravi o složenim potrebama u dijelu o psihološkim obilježjima samostalnih počinitelja u nastavku.

Dvije glavne skupine samostalnih terorista

Stabilna autonomna skupina. Zajednička ideologija. Mjestimična povezanost s drugima. Manje slučajeva teških zločina u prošlosti. Dugoročna predanost cilju. Dugoročno planiranje napada (nasilni desničarski ekstremisti zastupljeniji).

Nestabilna promjenjiva skupina. Slaba povezanost s bilo kakvom ideologijom ili grupom. Kriminalna prošlost koja uključuje teške zločine. Pokušaji i neuspjesi da se pridruže terorističkim grupama. Minimalno planiranje napada ili nedovoljna pažnja na operativnu sigurnost (nasilni islamistički ekstremisti zastupljeniji).

Skupine temeljene na socijalnoj kompetenciji i ideološkoj autonomiji

Radna skupina američke vlade 2015. godine svrstala je samostalne počinitelje u četiri podskupine na temelju dvaju dimenzija: „**ideološke autonomije**” (mjera u kojoj pojedinci dijele ideologiju s drugima) i „**socijalne kompetencije**” (socijalne i psihološke poteškoće koje pridonose njihovoj izolaciji). Te su podskupine Samotnjak, Samotni sljedbenik, Samotni predvodnik i Samotni vojnik²⁶. Važno je naglasiti da ta podjela nije jasna, tim više što je svaki pojedinac smješten u točku između dvije dimenzije, čime zapravo više nastaje dijagram rasipanja nego četiri skupine. Međutim, u Tablici 1 u nastavku zaključke europskih istraživanja pokušava se primijeniti na američku tipologiju samostalnih počinitelja. Tri skupa podataka uključuju europske i američke slučajeve, koji su u jednom istraživanju prošireni (za opsežniju analizu), a u drugom sažeti u podskupinu onih koji predstavljaju periferne i ugrađene podvrste (za detaljniji pristup). Time se pokušava obuhvatiti više desetljeća podataka o obilježjima i obrascima napada samostalnih počinitelja širom naše zajedničke povijesti. Međutim, treba naglasiti da nijedan od ovih skupova podataka ne uključuje napade samostalnih počinitelja nakon 2015. godine, kada je Daiš potaknuo sljedbenike da provedu terorističke napade na Zapadu umjesto migracije u Siriju²⁷. Niz Europljana s kriminalnom prošlosti prihvatio je izazov²⁸, za razliku od prijašnjih samostalnih napadača, koji su prema istraživanjima većinom pripadali obrazovanom srednjem sloju²⁹. Zato se noviji slučajevi ne nalaze u Tablici 1.

²⁵ Khazaeli Jah i Khoshnood, Profiling lone-actor terrorists, str. 33–36.

²⁶ Connor i sur., Report: Lone wolf terrorism.

²⁷ Wignell i sur., A mixed methods empirical examination of changes in emphasis and style in the extremist magazines *Dabiq* and *Rumiyah*.

²⁸ Basra, Neumann i Brunner, Criminal pasts, terrorist futures: European jihadists and the new crime-terror nexus.

²⁹ Sageman, Understanding terror networks, str. 89.

Tablica 1: Prijedlog tipologije samostalnih terorista

National Security Critical Issue Task Force, SAD (2015) n=98, samo SAD*	1. vrsta Samotnjak	2. vrsta Samotni sljedbenik	3. vrsta Samotni predvodnik	4. vrsta Samotni vojnik
	Loša socijalna kompetencija; ideološka autonomija	Loša socijalna kompetencija; zajednička ideologija	Dobra socijalna kompetencija; ideološka autonomija	Dobra socijalna kompetencija; zajednička ideologija
Lindekilde i sur. (2019), Europa n=33, SAD, UK i Europa	Izoliran, nestabilan, potisnut/povučen, slabe društvene veze, odbačen od skupine, nestabilan radni odnos, dugoročno planiranje napada	Nestabilan, potisnut/povučen, nasilan, slabe društvene veze, odbačen od skupine, uporaba droga, džihadistički obraćenik, kraće planiranje određene namjere, slaba operativna sigurnost, želja za mučeništvom	Integriran uz podršku, narušen odnos sa skupinom, stabilan, organizirano dugoročno planiranje, dobra operativna sigurnost, sklonosti krajnjoj desnici	Integriran/autonoman, stabilan, organizirano planiranje napada, dobra operativna sigurnost, povremeni lakši zločini
Clemmow i sur. (2020) * n=125, SAD, UK, Europa i Izrael	Nestabilno mentalno zdravlje / osobnost, neuspjeh u vezi, izoliran i nepovezan, niska razina otkrivanja Primjer: Franz Fuchs, austrijski bombaš pismima	Nestabilne mreže, niska razina stresa, visoka razina nasilja i kriminala, potencijalno otkrivanje Primjer: Anis Amri, napad na berlinski božićni sajam	Osamljen, ali stabilan, slaba interakcija s drugima, niska razina umreženosti i otkrivanja te osobnog stresa Primjer: Anders Breivik, norveški masakr ³⁰	Stabilan, ali sklon naprezanju i stresu, podrška mreža, potencijalno otkrivanje Primjer: Mohammed Bouyeri, ubojstvo Thea van Gogha u Amsterdamu

* Skupovi podataka SAD-a 1940. – 2013.; Lindekilde i sur. odabrani podskup Gillova skupa podataka; Clemmow i sur. prošireni skup podataka iz Gillova skupa podataka (1978.–2015.).

Psihološka obilježja samostalnih počinitelja

Duševni poremećaji, kriminalitet i složene potrebe

Istraživanje iz 2015. utvrdilo je da otprilike 35 % uzorka europskih samostalnih počinitelja pati od **duševnih poremećaja**, dok taj broj iznosi 27 % u općoj populaciji ³¹. Drugo istraživanje navodi da su šanse da samostalni terorist ima duševni poremećaj 13,49 puta više nego u počinitelja koji pripada skupini ³². Poremećaji vezani uz samostalne počinitelje (šizofrenija, paranoidni poremećaj,

³⁰ Tako se Breivikova ideologija opisuje kao krajnje desničarska, ona ima i idiosinkratska obilježja koja je izdvajaju od uobičajene krajnje desničarske ideologije. Bio je veći ekstremist od većine krajnje desničarskih organizacija s kojima se pokušao povezati i koje su ga potisnule po strani. Tijekom izolacije razvio je jedinstvenu protuislamsku, protukomunističku i pronordijsku ideologiju, koja je uključivala osobne maštarije u kojima se vidi prvim princem-namjesnikom Norveške, članom Vitezova templara s nepostojećom vojskom iza sebe, što ga smješta blizu autonomnog kraja ideološke dimenzije.

³¹ De Roy van Zuijdewijn i Bakker, *Analysing personal characteristics of lone-actor terrorists*, str. 44.

³² Corner i Gill, *A false dichotomy?*, str. 23.

poremećaj osobnosti, poremećaj iz spektra autizma³³) uključuju poremećene misli, koje mogu biti paranoidne, nepopustljive ili opsesivne i lako se uklapaju u sustav vjerovanja ili ideologiju. Isto istraživanje utvrdilo je sindrom **složenih potreba** koji uz probleme s mentalnim zdravljem uključuje mnoga obilježja **kriminaliteta**. Profil upućuje na put viktimizacije koji počinje traumom u djetinjstvu i razvija se u antisocijalno ponašanje, probleme s identitetom, potragu za uzbuđenjem, devijantno okruženje, zlouporabu droga, nestabilnost veza i probleme s mentalnim zdravljem. Taj niz složenih potreba predstavlja stupanj komorbiditeta između duševnog poremećaja i kriminalnosti. Objašnjava privlačnost ekstremističkih ideologija, koje pružaju pravednički identitet, obećavaju iskupljenje i cijene kriminalnu sposobnost te pruža rane znakove kriminalnog puta do džihadista koji djeluje samostalno.

Samoubilačka namjera

Uz razinu stresa i nevolje povezanu s opisanim stilom života, samostalne napade moguće je razumjeti kao **mučeničke činove**. Prema istraživanju o samostalnim ubojicama u SAD-u 22 % imalo je samoubojstvo kao glavni cilj³⁴, a europsko istraživanje otkrilo je povećane razine samoubojstava među samostalnim nasilnim desničarskim ekstremistima u usporedbi s onima koji pripadaju skupini³⁵. Ideologija koja obećava osvetu i iskupljenje može biti privlačna pojedincima kojima nedostaje slika vlastite budućnosti. U tim okolnostima počinitelji mogu nositi lažne samoubilačke prsluke ili izazvati opsadu i pucanje da bi osigurali smrt, koju će izvršiti tijela za provedbu zakona ili oni sami u svrhu posljednje predstave. Nedavno istraživanje ideološki potaknutih pucačkih napada u SAD-u otkrilo je da je privođenje ideoloških ubojica češće zahtijevalo smrtonosnu silu nego kod počinitelja uobičajenih ubojstava³⁶.

Značajke osobnosti

Iako duševni poremećaji i kriminalitet mogu objasniti osobnu i društvenu disfunkciju znatnog broja samostalnih počinitelja, ne objašnjavaju sve prijestupe samostalnih počinitelja. Važne su i značajke osobnosti. Istraživanje koje se bavilo društvenim i psihološkim dokazima pet modela radikalizacije zaključilo je da **značajke osobnosti**, poput agresivnosti, narcizma, potrage za uzbuđenjem i društvenom dominacijom pomažu objasniti zašto je samo dio osoba izloženih radikalizaciji doista radikalizirano³⁷.

„Najvjerodostojniji model radikalizacije bio bi onaj koji uzima u obzir međudjelovanje značajki osobnosti i situacijskih čimbenika.”³⁸

Narcizam se tijekom ranih istraživanja uvelike navodio kao glavno objašnjenje terorizma³⁹. To je razumljivo s obzirom na to da ekstremistički narativi obećavaju nadmoć, a neke od istaknutih samostalnih terorista obilježava moralna nadmoć i samodopadnost. Na primjer, Anders Breivik, kojemu je dijagnosticiran narcisoidni poremećaj osobnosti, nazivao se budućim „princem-namjesnikom Norveške”. Slično tomu, Timothy McVeigh predstavljao se „prvim junakom druge Američke revolucije”. Velika metaanaliza od 57 istraživanja o terorizmu utvrdila je da su **autoritativni/fundamentalistički stavovi** vrlo važni za predviđanje radikalnog ponašanja, zajedno s **nadmoći unutar grupe** (narcizam)⁴⁰. **Patološke fiksacije** mogu biti paranoidne, opsesivne ili povezane s krajnje precijenjenim uvjerenjem⁴¹. U prva dva slučaja riječ je o dijagnozama mentalnog zdravlja,

³³ Corner, Gill i Mason, Mental health disorders and the terrorist.

³⁴ Fein i Vossekuil, Preventing assassination: Secret service exceptional case study project, str. 18

³⁵ Gruenewald i sur., Distinguishing 'loner' attacks from other domestic extremist violence, str. 50

³⁶ Capellan, Lone wolf terrorist or deranged shooter? A study of ideological active shooter events in the United States, 1970–2014.

³⁷ King i Taylor, The radicalization of homegrown jihadists, str. 615.

³⁸ King i Taylor, The radicalization of homegrown jihadists, str. 615.

³⁹ Pearlstein, The mind of the political terrorist.

⁴⁰ Wolfowicz i sur., A field-wide systematic review and meta-analysis of putative risk and protective factors for radicalization outcomes, str. 27.

⁴¹ Meloy i Rahman, Cognitive-affective drivers of fixation in threat assessment, str. 2.

ali treći se više tiče osobnosti i povezuje se s autonomnim, organiziranim i smrtonosnim samostalnim počiniteljima, kao što su Breivik i McVeigh.

Prepoznavanje samostalnih počinitelja

Profesionalna procjena prijetnje

Neće svatko tko dolazi u vezu s ekstremističkim stavovima djelovati u skladu s njima. Procjena rizika nasilja samostalnih počinitelja prije nego što se ono dogodi uključuje prisutnost ili odsutnost graničnih ponašanja koja označavaju točku gdje se pojedinac priprema za napad. Slika 1 u nastavku prikazuje teoretski **put samostalnog počinitelja**⁴². Prikazana su zajednička obilježja čimbenika poticanja i privlačenja kod pojedinaca koji djeluju samostalno i onih u skupinama te točka u kojoj se njihovi putovi razilaze kada samostalni počinitelj ne uspije pronaći mjesto u grupi (iz raznih razloga, kao što je pokazano u Tablici 1). Procjena rizika na području sprječavanja i suzbijanja nasilnog ekstremizma mora utvrditi koliku zaštitu pojedinac ima u vidu obitelji, prijatelja, posla i ciljeva za budućnost. Oni koji su pronašli svoje mjesto i mogu zamisliti budućnost zaštićeni su od ekstremističkih narativa koji im omogućavaju da okrive vanjske skupine za svoje životne neuspjehe⁴³. Istraživanja ukazuju na to da osobe s rizikom da postanu samostalni počinitelji imaju više psiholoških poremećaja od počinitelja koji djeluju u skupinama i dolaze iz razorenih obitelji s poviješću traume i nasilja, čime nastaju složeni poremećaji koji utječu na kriminalitet i mentalno zdravlje⁴⁴.

Razvoj na putu radikalizacije nije uvijek neophodan, pojedinci se mogu u bilo kojem trenutku preusmjeriti s pomoću intervencija za sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma, koje se bave čimbenicima rizika i povećavaju zaštitne utjecaje u njihovim životima, ali kada se izoliraju, izlaze iz dosega i postoji veća mogućnost da će napad smatrati jedinom preostalom opcijom. Ključan aspekt utvrđivanja rizika kod samostalnih počinitelja jest **način razmišljanja o namjeri**: pojedinci koji razviju namjeru za napad prolaze kroz promjenu u načinu razmišljanja, od onog žrtve do onog počinitelja. To može biti popraćeno brojnim graničnim ponašanjima⁴⁵, uključujući snažna uvjerenja, fiksaciju na završno rješenje, poistovjećivanje s ratnikom, planiranje puta i postupaka u krajnjoj nuždi te, potencijalno, otkrivanje informacija, kao što je zabilježeno u procjeni rizika s pomoću alata TRAP-18⁴⁶ i dokazano u nekoliko novijih istraživanja⁴⁷. Alat TRAP-18 rabi kliničko iskustvo izvora i osmišljen je da zabilježi psihološko stanje i motivaciju samostalnog počinitelja. To se može obaviti i s pomoću „psiholoških autopsija“ samostalnih počinitelja, svjedočenja forenzičara koji rade sa samostalnim teroristima i/ili autobiografija samostalnih počinitelja. Svi ti izvori rabljeni su za psihološka i kriminološka istraživanja koja se ovdje obrađuju da bi se dobilo bolje razumijevanje motivacije i namjere samostalnih počinitelja.

⁴² Gornji teoretski put samostalnih počinitelja temelji se na rezultatima istraživanja i profesionalnom radu s počiniteljima terorističkih činova.

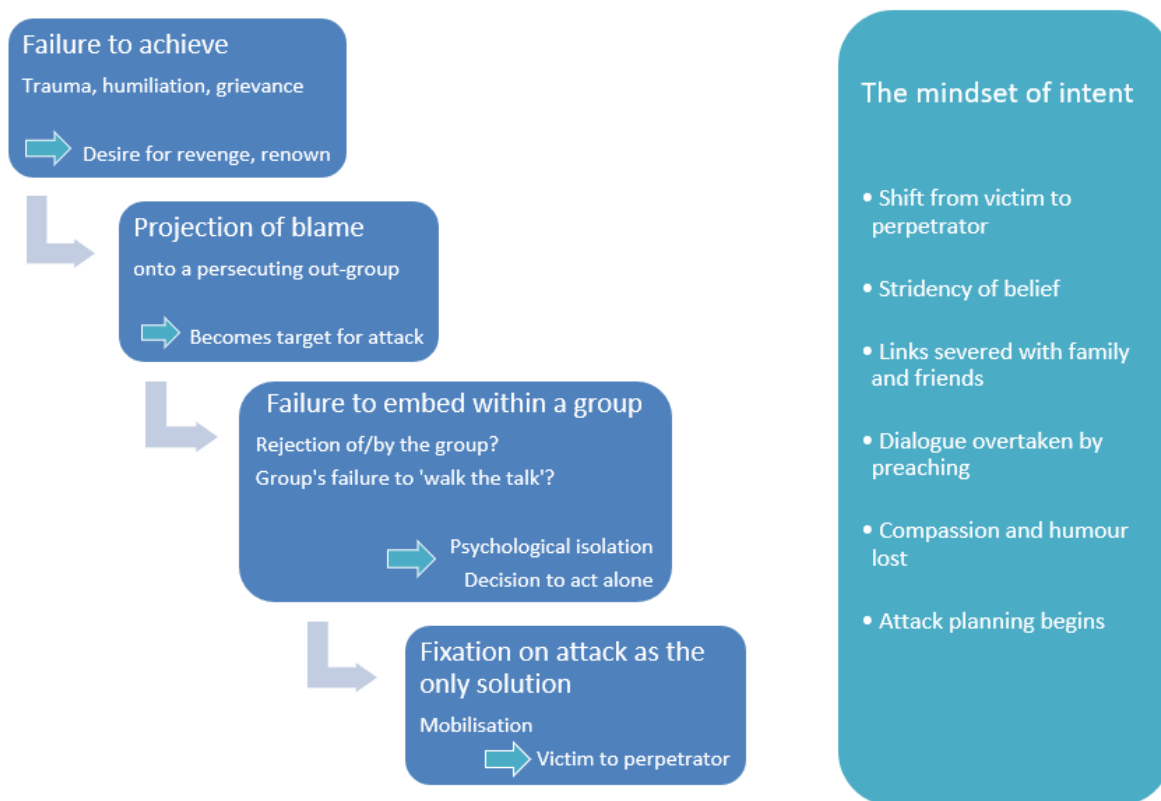
⁴³ Bartlett i Miller, *The edge of violence*.

⁴⁴ Gill, Horgan i Deckert, *Bombing alone*.

⁴⁵ Meloy i sur., *The concept of identification in threat assessment*.

⁴⁶ TRAP-18 (Terrorist Radicalization Assessment Protocol), Meloy™.

⁴⁷ Meloy i sur., *Some TRAP-18 indicators discriminate between terrorist attackers and others subjects of national security concern*; Böckler i sur., *Islamist terrorists in Germany and their warning behaviors*; Challacombe i Lucas, *Postdicting violence in sovereign citizen actors*; Guldiman i Meloy, *Assessing the threat of lone-actor terrorism: the reliability and validity of the TRAP-18*.

Slika 1 : Put samostalnog počinitelja

Dijeljenje informacija među liječnicima

Dijeljenje informacija omogućuje utvrđivanje obrazaca ponašanja. Ako se gledaju pojedinačno, duševni poremećaj, kriminalitet, znatiželja na internetu, zakonito posjedovanje pištolja ili odvajanje od obitelji nisu nužno pokazatelji rizika, ali zajednički mogu biti. Skupine obilježja navedene u Tablici 1 i opisi načina razmišljanja o namjeri trebali bi potaknuti dijeljenje (osjetljivih) informacija unutar zakonskih i etičkih granica⁴⁸ među kolegama koji rade na sprječavanju i suzbijanju nasilnog ekstremizma (npr. stručnjaci za mentalno zdravlje, službenici za provedbu zakona, obavještajni analitičari, digitalna društva). Unatoč tome što postoje dokazi tipologija, multidisciplinarni tim svaki slučaj mora pojedinačno procijeniti.

„Upravljanje prijetnjama može uspjeti samo ako je osiguran interdisciplinarni pristup. Policija, tijela za provedbu zakona, forenzičari i opći stručnjaci za mentalno zdravlje te drugi stručnjaci moraju udružiti snage.”⁴⁹

⁴⁸ Bakker i de Roy van Zuijdewijn, Lone-actor terrorism. Toolkit Paper 1: Practical guidance for mental health practitioners and social workers, str. 3.

⁴⁹ Guldemann i Meloy, Assessing the threat of lone-actor terrorism: the reliability and validity of the TRAP-18, str. 164.

Rizici koje uočavaju obitelj, prijatelji i zajednica

Obitelj, prijatelji, kolege i članovi javnosti mogu imati ključnu ulogu u prepoznavanju potencijalnih samostalnih počinitelja, osobito u pogledu uočavanja promjena razmišljanja i ponašanja. Kao što je ranije navedeno, mnogi samostalni počinitelji odgovorni su za otkrivanje svojih ekstremnih stavova ili čak namjere da poduzmu nasilne radnje. Prema ranije spomenutom istraživanju iz 2015.,⁵⁰ u 79 % napada koje su proveli samostalni počinitelji drugi su bili svjesni da je pojedinac povezan s ekstremističkom ideologijom, u 82 % bili su svjesni njihove ogorčenosti, a u 64 % bili su svjesni namjere pojedinca da izvede teroristički napad jer im je počinitelj tako rekao. Otkrivanje bi stoga trebalo ozbiljno shvatiti i na internetu i izvan njega te nastojati izgraditi povjerenje s policijom kako bi javnost osjećala da može prenijeti takve informacije⁵¹. Samostalni počinitelj zaposlen u sjedištu pariške policije 2019. godine ubio je četvero kolega nakon što se poslije izvještaja o sumnjivom ponašanju nisu poduzeli daljnji koraci. „Kultura povučenosti“ navodno je spriječila policiju da istraži radikalizaciju u vlastitim redovima zbog zabrinutosti glede „rasističkog ili protuislamskog dojma“⁵². Povezane dežurne linije i linije za pomoć trebale bi biti jednostavno dostupne i dobiti odgovarajuća sredstva⁵³.

Profesionalna procjena prijetnje

Samostalni počinitelji mogu proći rehabilitaciju prije ili poslije zločina. Ako se samostalne počinitelje uspješno odvraća od namjeravanih putova prije provođenja napada, njihova rehabilitacija trebala bi uključivati procjenu rizika i potreba koju provodi tim stručnjaka za sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma. Ovisno o dobi i tome koliko je razvijen plan samostalnog počinitelja, treba odvagati između održivosti sprječavanja u zajednici i upućivanja slučaja tužiteljstvu. Potpuna procjena trebala bi utvrditi poticaje, ali, ono što je još važnije, trebala bi utvrditi gdje nedostaje zaštite i gdje bi se ona mogla postaviti, na čemu se temelji odluka o rehabilitaciji u zajednici ili upućivanju slučaja tužiteljstvu.

Što se tiče rehabilitacije nakon duge kazne, izazov ponovne integracije odgođen je, ali može biti veći za samostalne počinitelje kojima nedostaje socijalne kompetencije, koji više vole biti nasamo, i/ili gaje dugogodišnji antagonizam prema konvencionalnom društvu. Vjerojatno će postojati skepticizam po pitanju njihove mogućnosti promjene, ali potencijalno i oklijevanje pojedinca da to učini. U tim okolnostima pojedinac možda ne može ili ne želi promijeniti mišljenje, odustane od rehabilitacije ili se pretvara da surađuje, dok planira različit ishod koji uključuje samoubojstvo/mučeništvo⁵⁴. Stručnjaci za sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma nakon zločina trebaju paziti na tu mogućnost. Budući da je put do radikalizacije različit za svakog pojedinca, i njihov put do rehabilitacije trebalo bi prilagoditi pojedinačnim potrebama, i kod rehabilitacije prije zločina, kao i kod one poslije njega⁵⁵. Stručnjaci za sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma, kao i pojedinci, trebali bi postaviti realne ciljeve⁵⁶ koji uzimaju u obzir dob, sposobnosti, mentalno zdravlje, kulturu, vjeru i etničko podrijetlo, a plan bi trebao uključivati suradnju s mentorom i skupinom pomagača dok se ne kristalizira novi identitet⁵⁷.

⁵⁰ Gill, Horgan i Deckert, *Bombing alone*, str. 429.

⁵¹ Ellis i Pantucci, *Lone-actor terrorism. Toolkit Paper 2: Practical guidance for security practitioners*, str. 2.

⁵² Sinai, *Forecasting active threat attacks*, str. 102.

⁵³ RAN, *Helplines and hotlines in preventing and countering violent extremism*, str. 2.

Vidjeti slučaj Usmana Khana, osuđenog terorista kojeg su sudionici edukacijskog projekta smatrali „primjerom uspjeha“ prije nego što je u studenom 2019. izvršio ubojstvo dvaju članova u zgradi Fishmongers' Hall u Londonu.

⁵⁵ RAN, *Rehabilitation Manual*, str. 15.

⁵⁶ RAN, *The diversification of VRWE as challenges for rehabilitation*, str. 2–3.

⁵⁷ RAN, *Rehabilitation Manual*, str. 87.

Preporuke

- **Poboljšajte komunikaciju o mentalnom zdravlju** u školama i na radnom mjestu za podizanje svijesti i rješavanje problema prije nego što nastane rizik za izloženost radikalizaciji.
- **Budite na oprezu** i u školskom i radnom okruženju, službama za mlade i socijalnoj skrbi te među ekstremističkim sadržajem na internetu potražite promjene u ponašanju ili izgledu koje bi mogle biti znakovi radikalizacije.
- **Znajte da je kod samostalnih počinitelja zabilježeno više poremećaja nego kod onih koji djeluju u skupini**, uz složene potrebe koje mogu uključivati kriminalitet i probleme s mentalnim zdravljem te pozadinama obilježenima razorenim obiteljima, traumom, i nasiljem u obitelji.
- **Pazite** na to da nasilne kriminalce može privlačiti ekstremističko mučeništvo kao oblik iskupljenja uslijed neuspješnih kriminalnih karijera i malobrojnih opcija.
- **Dijelite informacije da biste potaknuli višeagencijsko donošenje odluka.** Izgradite što sveobuhvatniju sliku uz pomoć socijalne službe, forenzičara i stručnjaka za mentalno zdravlje, obavještajne službe i analitičara provedbe zakona te pružatelja digitalnih usluga da biste utvrdili psihološka obilježja koja utječu na rizik te bilo kakva granična ponašanja koja mogu upućivati na pokretanje nasilja.
- **Na mjestima rastuće zabrinutosti provedite potpunu procjenu prijetnje** da biste utvrdili čimbenike rizika i mjesta gdje se zaštitni čimbenici mogu ojačati kako biste donijeli informiranu odluku o rehabilitaciji u zajednici ili upućivanju slučaja tužiteljstvu.
- **Nemojte pretpostaviti da predmet interesa koji je nestao s radara više nije aktivan.** Ako su prethodno pokazali visoku razinu poistovjećivanja s ideologijom i potencijalnu spremnost na upotrebu nasilja, nije vjerojatno da su spontano promijenili mišljenje. Moguće je da planiraju samostalan napad.
- **Promičite pouzdano poduzimanje daljnjih mjera nakon prijave problema** jer se one rijetko olako podnose.
- **Podižite svijesti javnosti** o privlačnosti nasilnog ekstremizma onima koji gaje ogorčenost ili traže metu za svoj gnjev. To uključuje osposobljavanje za uočavanje riskantnog ponašanja (i na internetu i zvan njega) te poznavanje mjesta za traženje savjeta i potpore profesionalaca.
- **Izgradite povjerenje u policiju.** Povjerenje u policiju u lokalnim zajednicama može policajcima pomoći da uoče zabrinjavajuće ponašanje i povećati spremnost članova zajednice da podijele brige.
- **Postavite potpuno opremljene linije za pomoć i dežurne linije** na kojima prijatelji, članovi obitelji, stručnjaci ili javnost mogu podijeliti ono što ih brine te dobiti savjete i potporu.
- **Ozbiljno shvatite izvještaje o otkrivenim informacijama** na internetu i izvan njega.
- **Osigurajte prilagođene planove rehabilitacije** s realnim ciljevima koji uzimaju u obzir dob, sposobnosti, obrazovanje, mentalno zdravlje, kulturu, vjeru i etničko podrijetlo te uključuju suradnju s mentorom i skupinom pomoćnika dok se ne ustanovi novi identitet.

Dodatna literatura

1. Mreža za osvještavanje o radikalizaciji. (2020). Helplines and hotlines in preventing and countering violent extremism, str. 2. Preuzeto s https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_conclusion_paper_fcs_event_15-16092020_en.pdf.
2. Mreža za osvještavanje o radikalizaciji. (2020). Rehabilitation Manual. Rehabilitation of radicalised and terrorist offenders for first-line practitioners. Preuzeto s https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_rehab_manual_en.pdf.
3. Mreža za osvještavanje o radikalizaciji. (2016). Minimum methodological requirements for exit interventions. Outline: de-radicalisation interventions for violent extremism. Preuzeto s https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-exit/docs/ran_exit_ex_post_paper_london_15-16032016_en.pdf.
4. Mreža za osvještavanje o radikalizaciji. (2020). The diversification of VRWE as challenges for rehabilitation. Preuzeto s https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_rehabilitation_diversification_vrwe_challenges_16-17_092020_en.pdf.
5. Mreža za osvještavanje o radikalizaciji. (2017). Risk assessment of lone actors. Preuzeto s https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-h-and-sc/docs/ran_h-sc_risk_assessment_lone_actors_11-12_12_2017_en.pdf.
6. Mreža za osvještavanje o radikalizaciji. (2021). Ethical Guidelines for Working for P/CVE in Mental Health Care. Preuzeto s https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_ethical_guidelines_for_working_p-cve_mhc_2021_en.pdf.

Bibliografija

- Bakker, E., i de Roy van Zuijdewijn, J. (2016). Lone-actor terrorism. Toolkit Paper 1: Practical guidance for mental health practitioners and social workers. *Countering Lone-Actor Terrorism Series*, (9). International Centre for Counter-Terrorism (ICCT). Preuzeto s http://icct.nl/app/uploads/2016/04/201604_CLAT_Toolkit-Paper-1-1.pdf
- Bartlett, J., i Miller, C. (2012). The edge of violence: Towards telling the difference between violent and non-violent radicalization. *Terrorism and Political Violence*, 24(1), 1–21. DOI: 10.1080/09546553.2011.594923
- Basra, R., Neumann, P., i Brunner, C. (2016). Criminal pasts, terrorist futures: European jihadists and the new crime-terror nexus. International Centre for the Study of Radicalisation (ISCR). Preuzeto s <https://icsr.info/wp-content/uploads/2016/10/ICSR-Report-Criminal-Pasts-Terrorist-Futures-European-Jihadists-and-the-New-Crime-Terror-Nexus.pdf>
- Böckler, N., Allwinn, M., Metwaly, C., Wypych, B., Hoffmann, J. i Zick, A. (2020) Islamist Terrorists in Germany and Their Warning Behaviors; A Comparative Assessment of Attackers and Other Convicts Using the TRAP-18. *Journal of Threat Assessment and Management* 7 (3–4), str. 157–172. DOI: 10.1037/tam0000150
- Capellan, J. A. (2015). Lone wolf terrorist or deranged shooter? A study of ideological active shooter events in the United States, 1970–2014. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(6), 395–413. DOI: [10.1080/1057610X.2015.1008341](https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1008341)

- Challacombe, D. J., i Lucas, P. A. (2019). Postdicting violence with sovereign citizen actors: An exploratory test of the TRAP-18. *Journal of Threat Assessment and Management*, 6(1), 51. DOI:[10.1037/tam0000105](https://doi.org/10.1037/tam0000105)
- Clemmow, C., Bouhana, N., i Gill, P. (2020). Analyzing person-exposure patterns in lone-actor terrorism: Implications for threat assessment and intelligence gathering. *Criminology & Public Policy*, 19(2), 451–482. DOI: [10.1111/1745-9133.12466](https://doi.org/10.1111/1745-9133.12466)
- Clifford, B. (2018). Trucks, Knives, Bombs, Whatever: 'Exploring pro-Islamic state instructional material on Telegram. *CTC Sentinel*, 11(5), 23–29. Preuzeto s <https://ctc.usma.edu/trucks-knives-bombs-whatever-exploring-pro-islamic-state-instructional-material-telegram/>
- Connor, J., Flynn, C.R., i sur. (2015). Izvješće: Lone wolf terrorism. Security Studies Program, National Security Critical Issue Task Force, Georgetown University. Preuzeto s <https://georgetownsecuritystudiesreview.org/wp-content/uploads/2015/08/NCITF-Final-Paper.pdf>
- Corner, E., i Gill, P. (2014). A false dichotomy? Lone actor terrorism and mental illness. *Law & Human Behavior*, 39(1), 23–24. DOI: [10.1037/lhb0000102](https://doi.org/10.1037/lhb0000102)
- Corner, E., Gill, P., i Mason, O. (2016). Mental health disorders and the terrorist: A research note probing selection effects and disorder prevalence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(6), 560–568. Preuzeto s <https://core.ac.uk/download/pdf/79497483.pdf>
- De Roy van Zuijdewijn, J., i Bakker, E. (2016). Analysing personal characteristics of lone-actor terrorists: Research findings and recommendations. *Perspectives on terrorism*, 10(2), 42–49. Preuzeto s <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/500/html>
- Ellis, C., Pantucci, R., Jeanine De Roy Van Zuijdewijn, Bakker, E., Gomis, B., Palombi, S., i Smith, M. (2016). Lone-actor terrorism. Završno izvješće. *Countering Lone-Actor Terrorism Series* (11). RUSI Occasional Paper. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Preuzeto s https://rusi.org/sites/default/files/201604_clat_final_report.pdf
- Ellis, C. i Pantucci, R. (2016). Lone-actor terrorism. Toolkit Paper 2: Practical Guidance for Security Practitioners. *Countering Lone-Actor Terrorism Series* (10). RUSI Occasional Paper. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Preuzeto s <https://rusi.org/publication/occasional-papers/lone-actor-terrorism-toolkit-paper-2-practical-guidance-security>
- Ellis, C. i Pantucci, R. (2016). Lone-actor terrorism. Strateški dokument 4: 'Leakage' and Interaction with Authorities, *Countering Lone-Actor Terrorism Series* (8). RUSI Occasional Paper. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Preuzeto s <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/03/CLAT-Series-8-Policy-Paper-4-RUSI.pdf>
- Europol. (2021). Izvješće o situaciji i trendovima u području terorizma u Europskoj uniji (TE-SAT) 2021. Preuzeto s <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-tesat>
- Feldman, M. (2013). Comparative lone wolf terrorism: Toward a heuristic definition. *Democracy and Security*, 9(3), 270–286. DOI: [10.1080/17419166.2013.792252](https://doi.org/10.1080/17419166.2013.792252)
- Fein, R.A. i Vossekhil, B. (1997). Preventing assassination: Secret service exceptional case study project. US National Institute of Justice. Br. 167224. Preuzeto s internetske stranice Ministarstva pravosuđa SAD-a na <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Photocopy/167224NCJRS.pdf>
- Gill, P., Horgan, J., i Deckert, P. (2014). Bombing alone: Tracing the motivations and antecedent behaviors of lone-actor terrorists. *Journal of forensic sciences*, 59(2), 425–435. Preuzeto s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1556-4029.12312>
- Gruenewald, J., Chermak, S., i Freilich, J. D. (2013). Distinguishing "loner" attacks from other domestic extremist violence: A comparison of far-right homicide, incident and offender characteristics. *Criminology & Public Policy*, 12, 65–91. DOI: [10.1111/1745-9133.12008](https://doi.org/10.1111/1745-9133.12008)
- Guldimann, A., i Meloy, J. R. (2020). Assessing the threat of lone-actor terrorism: the reliability and validity of the TRAP-18. *Forensische Psychiatrie, Psychologie, Kriminologie*, 14(2), 158-166. Preuzeto s <https://doi.org/10.1007/s11757-020-00596-y>

- Kaplan, J. (1997). Leaderless resistance. *Terrorism and Political Violence*, 9(3), 80–95. DOI: [10.1080/09546559708427417](https://doi.org/10.1080/09546559708427417)
- Khazaeli Jah, M., i Khoshnood, A. (2019). Profiling lone-actor terrorists: A cross-sectional study of lone-actor terrorists in Western Europe (2015–2016). *Journal of Strategic Security*, 12(4), 2. Preuzeto s <https://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1736&context=jss>
- King, M., i Taylor, D. M. (2011). The radicalization of homegrown jihadists: A review of theoretical models and social psychological evidence. *Terrorism and political violence*, 23(4), 602–622. DOI: [10.1080/09546553.2011.587064](https://doi.org/10.1080/09546553.2011.587064)
- Liem, M., van Buuren, J., de Roy van Zuijdewijn, J., Schönberger, H., i Bakker, E. (2018). European lone actor terrorists versus 'common' homicide offenders: An empirical analysis. *Homicide studies*, 22(1), 45–69. Preuzeto s <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1088767917736797>
- Lindekilde, L., O'Connor, F., i Schuurman, B. (2019). Radicalization patterns and modes of attack planning and preparation among lone-actor terrorists: an exploratory analysis. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 11(2), 113–133. Preuzeto s <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19434472.2017.1407814>
- Meloy, J. R., Mohandie, K., Knoll, J. L., i Hoffmann, J. (2015). .The concept of identification in threat assessment. *Behavioral Sciences & the Law*, 33(2-3), 213–237. DOI: [10.1002/bsl.2166](https://doi.org/10.1002/bsl.2166)
- Meloy, J. R., Goodwill, A. M., Meloy, M. J., Amat, G., Martinez, M., i Morgan, M. (2019). Some TRAP-18 indicators discriminate between terrorist attackers and other subjects of national security concern. *Journal of Threat Assessment and Management*, 6(2), 93. Preuzeto s http://drreidmeloy.com/wp-content/uploads/2019/07/2019_SomeTRAP18IndicatorsDiscriminate.pdf
- Meloy, J. R., i Rahman, T. (2020). Cognitive-affective drivers of fixation in threat assessment. *Behavioral Sciences & the Law* (2020). DOI: [10.1002/bsl.2486](https://doi.org/10.1002/bsl.2486)
- Mullins, S. (20. travnja 2017.) Lone-actor vs. remote-controlled jihadi terrorism: Rethinking the threat to the West. *War on the Rocks*. Preuzeto s <https://warontherocks.com/2017/04/lone-actor-vs-remote-controlled-jihadi-terrorism-rethinking-the-threat-to-the-west/>
- Nesser, P. (2012). Single actor terrorism: Scope, characteristics and explanations. *Perspectives on terrorism*, 6(6), 61–73. Preuzeto s <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/231/html>
- Palombi, S. i Gomis, B. (2016). Lone-actor terrorism. Policy Paper 2: Attack methodology and logistics. *Countering Lone-Actor Terrorism Series* (6). RUSI Occasional Paper. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Preuzeto s https://rusi.org/sites/default/files/201602_clat_policy_paper_2_v2.pdf
- Pantucci, R., Ellis, C. i Chaplais, L. (2015). Lone-actor terrorism. Literature review. *Countering Lone-Actor Terrorism Series* (1). RUSI Occasional Paper. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Preuzeto s https://rusi.org/sites/default/files/201512_clat_literature_review_0.pdf
- Pauwels, A. (2021). Prevention of gun-, knife-, bomb-, and arson-based killings by single terrorists. U: Schmid, A. P. *Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness*. International Centre for Counter-Terrorism – The Hague.
- Pearlstein, R.M. (1991). *The mind of the political terrorist*. Wilmington D.C.: SR Books.
- Richardson, L. (2006). *What terrorists want. Understanding the terrorist threat*. John Murray.
- Sageman, M. (2004). *Understanding terror networks*. University of Pennsylvania Press.
- Schuurman, B., Lindekilde, L., Malthaner, S., O'Connor, F., Gill, P., i Bouhana, N. (2019). End of the lone wolf: The typology that should not have been. *Studies in Conflict & Terrorism*, 42(8), 771–778. Preuzeto s <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2017.1419554>
- Schuurman, B., Bakker, E., Gill, P., i Bouhana, N. (2018). Lone actor terrorist attack planning and preparation: a data-driven analysis. *Journal of forensic sciences*, 63(4), 1191–1200. Preuzeto s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1556-4029.13676>

Shehabat, A., Mitew, T., i Alzoubi, Y. (2017). Encrypted jihad: Investigating the role of Telegram App in lone wolf attacks in the West. *Journal of Strategic Security*, 10(3), 27–53. DOI: 10.5038/1944-0472.10.3.1604.

Sinai, J. (2020). Forecasting active threat attacks: A new category of risk to anticipate. Australian Strategic Policy Institute (ASPI). *Counterterrorism Yearbook*, 99–104. Preuzeto s <https://s3-ap-southeast-2.amazonaws.com/ad-aspi/2020-03/ASPI%20Counterterrorism%20YB2020.pdf?XVWQRHtHM0Yjs4OTfES3sLpkmCl36X4e>

Smith, M., Barton, S. i Birdwell, J. (2016). Lone-actor terrorism. Policy Paper 3: Motivations, political engagement and online activity. *Countering Lone-Actor Terrorism Series* (7). Institute for Strategic Dialogue (ISD). Preuzeto s https://rusi.org/sites/default/files/201602_clat_policy_paper_3.pdf

Wignell, P., Tan, S., O'Halloran, K. L., i Lange, R. (2017). A mixed methods empirical examination of changes in emphasis and style in the extremist magazines *Dabiq* and *Rumiyah*. *Perspectives on Terrorism*, 11(2), 2–20. Preuzeto s <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/592/1169>

Wolfowicz, M., Litmanovitz, Y., Weisburd, D., i Hasisi, B. (2020). A field-wide systematic review and meta-analysis of putative risk and protective factors for radicalization outcomes. *Journal of quantitative criminology*, 36(3), 407–447. DOI: 10.1007/s10940-019-09439-4

O autorima:

Monica Lloyd profesionalna je forenzička psihologinja čija karijera obuhvaća zatvore u Ujedinjenom Kraljevstvu te Inspektorat zatvora Njezina visočanstva. Sada radi kao znanstvenica u Centru za primijenjenu psihologiju Sveučilišta u Birminghamu. Pri kraju karijere u zatvoru radila je s osobama koje su osuđene za terorističke zločine da bi utvrdila njihov put do terorizma i razvila metodologiju za procjenu rizika za ekstremizam. I dalje objavljuje radove o procjeni ekstremističkog nasilja i pruža usluge savjetovanja za Strategiju za sprječavanje Vlade Ujedinjenog Kraljevstva te sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma u Europi i drugdje.

Annelies Pauwels znanstvena je novakinja na Institutu Flemish Peace u Bruxellesu, gdje se posvećuje nasilnom ekstremizmu i terorizmu. Prije toga provela je istraživanja o sprječavanju sukoba i zločina za različite međunarodne organizacije, uključujući Institut EU-a za sigurnosne studije (EUSS), Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC) te Istraživački institut UN-a za međuregionalni kriminal i pravdu (UNICRI). Između ostaloga, njezini prethodni istraživački projekti bavili su se džihadističkim i desničarskim terorizmom, radikalizacijom u zatvorskom okruženju te inicijativama EU-a za sprječavanje terorizma i suradnju.

GDJE PRONAĆI INFORMACIJE O EU-u

Na internetu

Informacije o Europskoj uniji na svim službenim jezicima EU-a dostupne su na internetskoj stranici Europa na poveznici: https://europa.eu/european-union/index_en

Publikacije EU-a

Besplatne i platne publikacije EU-a možete preuzeti ili naručiti na poveznici: <https://op.europa.eu/en/publications>. Možete pribaviti više primjeraka besplatnih publikacija ako se obratite informacijskom centru Europe Direct ili lokalnom informacijskom centru (vidjeti https://europa.eu/european-union/contact_en).

Zakoni EU-a i povezani dokumenti

Želite li pristupiti pravnim informacijama EU-a, uključujući sve zakone EU-a od 1952. na svim službenim jezicima Unije, posjetite stranicu EUR-lex na poveznici: <http://eur-lex.europa.eu>

Otvoreni podaci iz EU-a

Portal otvorenih podataka EU-a (<http://data.europa.eu/euodp/en>) pruža pristup skupovima podataka iz EU-a. Podatke možete preuzeti i ponovno upotrebljavati besplatno, kako u komercijalne, tako i u nekomercijalne svrhe.

Radicalisation Awareness Network

Publications Office
of the European Union